

ארגון כוחות-קרקע לוחמים

מעוררת מחשבות, ומעלה מסקנות, החורגות לעתים קרובות, הרחק מעבר לבעיותיו הספציפיות של צבא אמריקה בתור שכזה.

המעין בספר זה אינו יכול שלא להתרשם מהעבור דה שנעשתה ע"י מפקדה זו, בהדרכתו והנהגתו של גנרל לסלי-מקנר*** ואת השפעתה על התפתחות המערכות בזירת-המלחמה. במיוחד מאלף ומענין המחקר על "שידוד ארגונם של כוחות-הקרקע לקרב", שנכתב ע"י רוברט פאלמר, פרופ' להיסטוריה ששימש במשך המלחמה במחלקה ההיסטורית של צבא ארה"ב. אף כי שעותיו של מקנר, כמפקד כוחות-הקרקע,

הצטמצמה בתחום "המרחב הפנימי" (Interior Zone) ולא היתה לו השפעה ישירה על הכוחות שפעלו בשדה, הרי הוא אשר סיפק למפקדי זירות-המבצעים את היחידות שהם הפעילו; והוא אירגן ואימן על-פי ההשגות הטקטיות אשר פותחו ועובדו במטהו. אמנם, מפקדי-הזירות היו רשאים לשנות את מבני היחידות ולתקנם, לפי צרכי השעה — ואף עשו זאת; אך כבסיס לפעולותיהם שימשו בכ"ז היחידות, כפי שאורגו והוכנו ע"י "מפקדת כוחות-הקרקע". במידה שלמבנה היחידה ולאימונה ישנה השפעה על תוצאות הקרב — בה במידה היתה למפקדת כוחות-הקרקע השפעה על מהלך המלחמה ביבשה.

ארגונם הטקטי של כוחות-קרקע לוחמים חייב שתי פעולות, הקשורות זו בזו. האחת: — חלוקת כוח האדם והציוד המצויים לגופים בעלי עצמה ויכולת מסוימת, כמו הדיביזיה, גדוד-התותחנים, פלוגת-אספקה-ותובלה, וכיו"ב; והשניה: — צירוף גופים אלה ושילובם בתוך מבנה כולל, רחב יותר, כמו כוחות משימה (שהם גופים זמניים), קורפוסים או ארמיות (גופים מתמידים) המשמשים גופים מבצעים ראשיים. הפעולה הראשונה נעשתה ע"י מפקדת כוחות-הקרקע, אשר הרכיבה את כל היחידות עד לגודל של דיביזיה, את יחידות-הקרב הבלתי-דיביזיוניות ואת

המפקד הפועל בשדה — נתון באפיק ארגונו של הצבא ואורח-המלחמה שטופח בו. הוא לוחם, פשהכוח שניתן לפקודתו בנוי ומאורגן על-פי קוים מסוימים, אשר הותאמו לעקרונות-לחימה שמתכנני הצבא ומ-ארגוני ראום לנגד עיניהם. שעה שיחידה נמסרת ל-ידיו של מפקד אין היא נמסרת לו "בגפה", כמין נכס ערטילאי; יחד עם היחידה נמסרות לו הוראות לגבי אופן הפעלתה בקרב. ולא זו בלבד: עצם מבנה היחידה ושילובה — בהרכב ובציוד — ביחידות אחרות, מחייב למפרע את טיבן הכללי של אותן ההוראות. כי יחד עם היחידה, וגלומה במבנה, נמסרת למפקד מעין "השקפת עולם" טקטית שלמה, המחייבת אותו הן שעה שהוא מתכונן לקרב והן במהלכו; ועת מת-נהלת בשדה-הקרב התמודדות בין שני כוחות-לוחמים — הרי אותה שעה מתמודדות לא רק תכונותיהם של המפקדים והחיילים שבשדה, אלא מתמודדות ונבחות-אז — ולעתים, במידה רבה עוד יותר — גם ה-רות הטקטיות שעל-פיהן פותחו תפיסות אר-גונם של הכוחות הלוחמים, ושעל פיהן הם מופעלים. מכאן, שההכרעה בקרב, בחלקה הגדול, מושגת לעתים הרחק ממקום הקרב זמן רב לפניו. ואכן, ההיסטוריה הצבאית מלמדת שאף כי את אותות ההצ-טיינות נשאו כרגיל על חזיהם המפקדים-בשדה — הרי במקרים רבים הוכנו הנצחונות ע"י קצינים עלומי-שם, אשר ברוב שקידה ומסירות ידעו לפרוש לנגד עיני-רוחם את תמונת העתיד, ולחשב למפרע את בעיותיהן וצרכיהן הצפויים של היחידות העתידות לפעול בשדה-הקרב, במסיבותיה של מלחמה כי תבוא. והנה, העלתה המחלקה ההיסטורית של צבא ארה"ב בספר "הארגון של כוחות קרקע לוחמים" את כל עבודת המחקר והתכנון שנעשתה ע"י מפקדת כוחות-הקרקע לפני מלחמת העולם השניה ובמהלכה בכל הנוגע לארגון כוחות-קרקע. הקריאה בכרך זה בתולדות צבא ארה"ב במלחמת-העולם השניה

The Organisation of Ground Combat Troops. United States Army in World War II Series. Historical Division, Department of the Army Washington D. C. 1947

** בכל אשר ידובר להלן על תוכן הספר — יש להביא בחשבון את המבנה הארגוני הכולל, אשר נקבע לכוחות צבא ארה"ב (שכלל אז את צבא-היבשה וכוחות-האוויר) סמוך לכניסת ארה"ב למלחמת-העולם השניה: א. כוחות-הקרקע של הצבא; ב. כוחות-האוויר של הצבא; ג. כוחות-השירות של הצבא (המשמשים את שני הראשונים).

תוכנו של הספר מתייחס אל הענף הראשון שבענפי צבא אלה. על הקורא לזכור כי לאחר המלחמה הונהג אר-גון חדש, אשר לפיו מהוה חיל-האוויר כוח עצמאי, במקביל לצבא — מכאן, ולציה-המלחמה (הכולל כוחות-אוויר משלו) — מכאן, המער.

*** נפל בחזית-נורמנדיה, בסוף יולי 1944, בשל שיפן שים בהפצצה האמריקאית הגדולה במערכת-הפריצה, ליד סן-לו — תוך ביקור-בחזית, לבחינת בעיות ארגון הגייסות ואימונם. — המער.

אחד העקרונות המובהקים בכל ארגון הוא החסכון. אך, דומה שאין כעקרון הזה להטלת מבוכה בקרב מארגני-צבא. הקושי העיקרי נעוץ כאן בסתירה שבין הצורך להפיק מסך-הכל נתון של אמצעים וכוח-אדם — מספר מכסימלי של יחידות-יסוד פועלות ולוחמות, לבין ההכרח להטיל לנקודת-הכובד בשדה הקרב, בבוא השעה המכרעת, את כל האמצעים המצויים בידי המפקדה הראשית, — אשר צריך, שיהיו, אמנם, מצויים אותה שעה בידיה ובממדים נאותים. הצורך הראשון מחייב, ללא ספק, הקמת יחידות, שתוכלנה להיות עצמאיות ככל האפשר ובכל התנאים, ומחייבת לפיכך את תלוות האמצעים מראש, כל סוגי האמצעים, בהתאם להנחות תיאורטיות-מחושבות ושקולות, בין היחידות הללו; ואילו הכורח השני מחייב ריכוז קבוע של עתודות, שתוכלנה להשלת, במלוא המהירות אל „נקודת-הכובד“, שבה האויב עשוי ביותר להשבר, אם ירוכו בה נגדו הכוח המוחץ הנאות. יתר-על-כן, תורת ההפעלה של כוחות-הקרב, בעיקרה היא מדריכה כיצד להטיל לקרב את כל הנכסים שברשותך — נכסי נשק, ציוד וכוח-אדם — במרחב וזמן נתונים, לשם השגת הכרעה. שכן, זוהי אותה השעה שלקראתה מתכון עקרון-החסכון להכין את מכסימום האמצעים. אך, הואיל ושעה זו כמעט ואינה ניתנת לחישוב מראש, קשה לדעת איזו היא צורת הארגון המדויקת שתתן את מיטב-המענה על דרישת החסכון במובן זה.

אולם, מחשבה רבה, שהושקעה בנושא זה ע"י הוגי-דעות צבאיים, הצליחה להבהיר במדה נפרת את המשמעות המעשית של עקרון זה. אם לקבל את הגדרתו של לידל-הרט, הרי החסכון בכוח תלוי בניידות ובהפתעה. הניידות — ביסודה היא המגמה לרכוז כוחות עדיפים נגד נקודות התורפה של האויב; וההפתעה מושגת ע"י ריכוז כוחות אלה, במהירות ובמפתיע ככל האפשר נגד אותן נקודות לאחר שהאויב אולץ להחלישן. ריכוז כוחות בנקודות שלא הוחלשו ע"י האויב — מחטיא את עקרון החסכון. לקח מלחמת-העולם הראשונה הוא ראייה לכך. מכאן, שלא כל נקודה שבה מתחולל קרב היא, מאליה, „נקודת-כובד“, הדורשת הטלת מכסימום כוחות. נקודת-כובד היא, כרגיל, נקודת-תורפה אשר התגלתה תוך כדי לחימה; ורק לנקודה כזו יש להטיל את כל האמצעים המצויים. ארגון, המתכון להתאים עצמו

מפקדות הקורפוסים והארמיות. הפעולה השניה בוצעה ע"י מפקדי-הזירות, מאחר שאף פעם לא נשלחה מארה"ב פורמציה שלמה הגדולה מדיביזיה; הקורפוסים והארמיות אורגנו איפוא בתחום זירת-המלחמה שאליה נשלחו היחידות השונות. היתה זו גישה-של-זהירות מובנת ונבונה שהתכוונה לאפשר למפקדי-הזירות להקים בעצמם את הגופים המבצעיים הראשיים שלהם, בהתאם לתנאיה של הזירה, שהם הם אשר ידעו יותר מכל איש זולתם. אך על מנת להעריך נכונה את מידת העצמאות אשר ניתנה למפקדי הזירות יש לזכור, כי תקני הציוד וכוח האדם — „טבלאות הארגון והציוד“ אשר פורסמו ע"י מפקדת כוחות-הקרקע — קבעו ממילא ואורגנית את תלותה של יחידת-היסוד הלוחמת בהגשת סיוע לה „מבחוץ“, הן לצרכיה המנהלתיים והאספקתיים והן במצבי-קרב וביצוע משימות; והיות וטבלאות הארגון והציוד קבעו בדומה לנ"ל גם את הרכבי מפקדות הקורפוסים והארמיות מראש, הרי ממילא כמעט ו„הוכתבו“ מראש היקף פעולותיהן והיכולת הפונקציונלית שלהן.

עם זאת, לא יכול תקן, שנקבע אי-פעם, להשאר ללא שנוי לאורך זמן. הנטייה היתה, כמובן, להמנע מזעזועים. כי הרי הכנסת שינויים בתקן מחר ייבת שינויים אף באורחות-הלחימה, בדוקטרינה הטקטית, באימון, במגמות הגיוס, בהצבת כוח האדם ובאספקת הציוד. אך הצרכים-בחזית היו בכ"ז בחינת פוסק-אחרון: ארגונה של יחידה חייב היה לעמוד במבחן הקרב. הכנסת כלי-נשק חדשים ליחידות (במקום הישנים או נוסף אליהם), העברת סוג נשק מדרג ארגוני אחד לדרג אחר, שינויים באורח השימוש-הטקטי ביחידות — כמו כן, למשל, במבנן ובאורח הפעלתן של יחידות הטנקים — אשר היו נעשים לאור הנסיון בשדה-הקרב, כל אלה חייבו מדי פעם שינויים ותיקונים. המפקדים בשדה שקדו לשלוח את לקחם אל מפקדת כוחות-הקרקע, על מנת שזו תוכל לענות על דרישות הקרב בהתפתחותו.

ושוב: יחידות שונות הוקמו על מנת לסייע לאחרות; וכל שינוי ביחידות המסתייעות חייב תיקון מקביל ביחידות המסייעות. וכך, שינוי במקום אחד הכה גלים במקומות אחרים. בדרך הטבע הוא, כי כל תקן אינו אלא תוצאה של פשרה בין דרישות שונות. בכל תקן הוקרב משהו לטובת משהו אחר; ומדי פעם עלתה הדרישה לשינויים. לכן, בעצם טבעם, אין תקנים ניתנים להיות יציבים; הם נתונים, בהכרח, לתהליך מתמיד של בקורת ושינויים.

לתפיסה זו, יעמיד לרשות המפקדים בשדה יחידות קטנות ומצומצמות בלבד; ואלו, הריכוזים הגדולים ביותר של אמצעי-סיוע-ותמיכה יועמדו לרשות הפורמציה הגבוהה ביותר — הקורפוס, הארמיה, זירת-המבצעים או המטכ"ל; הכל בהתאם למסיבות ולטיבה של אותה עתודה.

אכן, גנרל מקניר האמין בצורת ארגון זו, ועוד בשנת 1938 הציע לבטל את הדיביזיה ה"מרובעת" (בעלת 4 רגימנט-רגלים) ולהעמידה על שלושה רגימנטים. ע"י כך הוקטן כוח האדם שלדיביזיה ל-18,000). למעשה, הצעותיו עוד הרחיקו לכת לש"ת של עכשיו עלה שוב המספר, עד לקרוב מ-18,000). למעשה, הצעותיו עוד הרחיקו לכת מזה; לדעתו, לא היתה צריכה הדיביזיה למנות יותר מ-10,275 איש.

משקיבל את הפיקוד הכללי על כוחות-הקרקע, (לאחר שפעל לפני-כן, בשנות 41-1940, כראש מטהו של הגנרל מרשל, ב"מפקדת צבא ארה"ב", שנתקיימה באותן השנים) שקד גנרל מקניר ללמוד את לקח הקרבות של צבא ארה"ב וצבאות אחרים, ולהכניס בהתאם לזה את כל אשר נראה לו טוב למבנו של היחידות החדשות, שהוקמו במהלך מלחמת העולם השנייה. הוא שעה לדברי המומחה והטה און לדברי המפקד החדש בשדה, אך קיבל את דבריהם בזהירות רבה, מאחר ששנים אלה גם יחד יש שהם נוטים לשכוח את הענין בהיקפו הגדול. איש-המקצוע המובהק נוטה להפריז בערך מקצועו, ואינו סובל בקורת; ואלו המפקד בשדה חותר תמיד ליתר עצמאות, טקטית ומנהלתית. עם כל הכרת-הכבוד וההערצה למה שמפקד בשדה ידע מקניר, כי הלה מסוגל להקדיש רק מעט מזמנו לבעיות המקיפות יותר של ארגון צבא ומבנהו. המפקד בשדה מיצג את הצד הראשון של הסתירה שתוארה לעיל; היינו, הוא שואף לרכז תחת פיקודו הקבוע את כוח-המחץ המכ"סימלי למען יוכל להכריע, בכוחותיו הוא, כל קרב שיהא נתון בו. מקניר הבין, כי חובתו ליצג את הצד השני של ה"סתירה" הנ"ל. הוא דאג איפוא לכך, שתמצא ככל האפשר, העתודה הגדולה ביותר, בידי הפורמציה הגבוהה ביותר, שנועדה להיות מוטלת לנקודת-הכובד של החזית. הוא ראה בזה את חובתו, לפי שראה בבהירות רבה, כי סכום הנכסים העומדים לרשות המאמץ הצבאי איננו אין-סופי, וכי בסופו-של-דבר הברירה היא בין כושר-ההכרעה בקרב מסוים לבין כושר-ההכרעה במערכה כולה.

רעיונו העיקרי בארגון-טקטי (במידה שניתן למתוח קו-מפריד בין זה לבין התפיסות הארגוניות האופרטיביות הכוללות שצוינו זה עתה לעיל) היה פשוט וברור: לרכז מכסימום אנשים וציוד ביחידות תוקפניות, המסוגלות להרוס את כושר התנגדותו של האויב. משמעויותיו של רעיון-כללי זה היו רבות. מעיקרא, הן התבטאו במגמה שחתרה לצמצם עד למינימום את מספר החיילים שאינם לוחמים. להקטין ככל האפשר שירותים ונספחות וליצור מפקדות טקטיות קטנות ויעילות. פלוגות-מפקדה, מטות, וכח-אדם של השירותים ניתנים תמיד לצמוצם ע"י ביטול דרגים מיותרים בסולמות המנהלה והפיקוד ע"י קיום נפוץ יותר של מגע אישי תחת מגע משרדי.

אכן, לא נעלם ממקניר, כי מפקדי-הזירות רשאים היו, על פי הרשאה מיוחדת מטעם מיניסטרוני המלחמה, להתאים את ארגונן הטקטי של היחידות, שנמסרו לפקודתם, לתנאים שלא שוערו מראש. אולם, לפי דעתו, שומה היה עליו להכין, בתחום "המרחב הפנימי" שבו התנהלו ארגון הצבא ואימונו לקראת תפקידו בחזית, את היחידות ה"בסיסיות" המינימליות. היחידות, כפי שנתפנו בטבלות-הארגון-והציוד, היו יחידות-יסוד, לפי שהיה עליהן להתאים למרבית התנאים הרגילים בקרב, ושעם-זאת, בעזרת שינויים קלים יחסית במבנה, ניתן היה להתאימן גם לתנאים בלתי-רגילים. הן היו מינימליות, שכן כללו רק אותו כוח-אדם וציוד, הכרחי ביותר למבצע עים תקינים. כך נתאפשר ל"מפקדת כוחות-הקרקע" להקים, בסך-הכל נתון של אמצעים, מספר גדול יותר של יחידות-קרב. כל אשר נצרך היה ליחידה במקרים יוצאים מגדר-הרגיל נתרכז בדרג הגבוה יותר (או הגבוה ככל האפשר) שבזירת-הקרב. ריכוז כזה של אמצעי-הגברה לא זו בלבד שהוא מונע את כוח האדם והציוד, שיהיו מונחים כאבן-שאין-לה-הופכין אלא גם מאפשר את הטלתם, בעת-הצורך במהירות יתרה אל מקום נקודת-הכובד. אמצעי-תובלה, וציוד מכל הסוגים, צריכים להנתן ליחידות-השדה בצמצום רב ולהתרכז בריכוזים גדולים ככל האפשר מחוצה להן. אותן יחידות וסוגי-חייל, שהנם הגנתיים בטבעם, צריך שיקבלו רק את המינימום מום ההכרחי ביותר ממקורות העם והמדינה. מקניר התנגד ל"צבירה" מופרזת של יחידות בעלות אופי מקצועי מובהק וצר, וכוח-אדם בעל התמחות מקצר עית נוקשה, היות ואלה ניתנים לשימוש רק לעתים רחוקות יחסית. כן סבר, כי יש לקצץ דרגי-ביניים גם בצנורות האספקה והמנהלה.

כאמור, ראה מקנר צורך לבנות יחידות לצרכים המבצעיים הנורמליים בלבד. אכן, המושג "מבצע נורמלי", הוא כמובן, שונה, לגבי כל סוג וסוג של יחידה. אך, כ"מודד" למידת הצרכים הכרוכים בטיפוסים שונים של מבצעים אפשר אולי לקבל את המרחק, המפריד את היחידה בהיותה נתונה בקרב, ב"מבצע נורמלי" שלה, מהגוף העיקרי של הכוחות היחידותיים. דיביזיות-שריון, למשל, עלולות לפעול הרחק יותר, בעומק שטחי האויב, מאשר דיביזיות רגלים; הגינני, איפוא, שהן תהיינה במידת-מה עצמאיות יותר מבחינה מנהלתית ומבחינת התלות באש מסייעת (היינו — שיוענקו להן, בקביעות, יסודות רבים יותר הן של כוחות-שירות והן של יחידות-קרב מסייעות). אך, בכללו של דבר תבע מקנר, כי במקרה שיחידה כלשהי תצטרך לפעול מבודדת, — היא תקבל, זמנית, יחידות-סיוע ויחידות-שירות, בהתאם לאופי-משימתה. אולם, הואיל ולרוב אין יחידות פועלות עצמאית בעומק שטחי האויב, — נמצא שבדרך כלל אין הן צריכות להסתרבל ביחידות סיוע ושירותים, המשוויכות אליהן אורגנית. כתוצאה מהצבה מינימלית של יחידות סיוע ושירותים לדבי-זיה, באה יצירת ריכוזים ענקיים של יחידות קרב בלתי-דיביזיוניות*. בסוף 1944 מנו כל הדיביזיות של צבא-היבשה האמריקאי 1.174.972 חייל לעומת 1.541.667 חייל ביחידות-קרב, או כאלו הנדרשות באזורי-הקרב, בלתי-דיביזיוניות. מספרים אלה אינם כוללים כמובן את כוח-האדם העצום שהיה מוצב לחילות-השירותים ("Services of Supply") שלאחר מכן כוננו ("Army Service Forces"). הרעיון המונח ביסודו של ארגון כזה היה: למעט ביצירת דפוסי פורמציות טקטיות ולאפשר הקמת כוחות-משימה, בכל מקרה של צורך, שיהיו מורכבים ממספר יחידות-יסוד, הקשורות מנהלתית כל אחת לדרג הגבוה ביותר שבין פורמציות-ה"אם" שלה — כגון, מפקדת-זירה — ואשר בצירופן מהוות כוח טקטי שהותאם במיוחד לצורך המשימה המידית המוצגת לפניו, והנתון לפיקוד טקטי שאף הוא כונן והותאם במיוחד לכך. רעיון זה קיבל בטוי חזק יותר, משצומצמו תקני הקורפוסים והארמיות, לגבי מספר היחידות הבלתי-דיביזיוניות הכלולות בהם אורגנית.

* בלתי-דיביזיוניות — היינו יחידות העומדות ישירות לרשות מפקדת קורפוס או מפקדת ארמיה, או אף כאלו הנכללות ברזרב הכללי של זירת המלחמה. — המער.

רעיונותיו אלה נתקבלו ע"י מיניסטריון-המלחמה. אולם מלחמה כבדה היתה לו בנטייתיהם של החילות* והשירותים לקבל תוספת כוח אדם וציוד. נתקיים ושרר בהם מנהג של "בנין אימפריות", ע"י ריבוי מספר השלוחות, המדורים וכיוצא באלה פיצולי-תפעולה, כאילו "היה בכוחם בלבד לנצח במלחמה", מבלי לתאם עזרה ולשתף פעולה עם שאר הצבא. המחקר מראה באופן מוחשי את הסכנה, שהולידה נטייתם של האמריקאים — ואולי, לא שלהם בלבד — להעמיס על הצבא גודש מותרות, מכשירים מכניים ומומחים, ושירותים מיוחדים לכל אלה. תוספת רופאי-שיניים, למשל, חייבה תוספת טכנאי-שיניים. רופאי-השיניים והטכנאים זקוקים לכלכלה. רופאי-שיניים, טכנאים וטבחים זקוקים לרכב נוסף. רופאי-שיניים, טכנאים, טבחים ונהגים זקוקים לטפול רפואי נוסף. רופאי-שיניים, טכנאים, טבחים, נהגים ורופאים זקוקים לתוספת הלבשה — נמצא, שיש להגדיל את הסגל האפסנאי. מאחר שכל תוספת במספר הפונקציונרים דורשת תיאום נוסף, גדלים ותופחים המטות. בסופר-של-חשבון, מתברר שיש, שוב, צורך בתוספת רופאי-שיניים; — ואילו לכוחו הלוחם של הצבא לא נתוסף עדין אף לא איש אחד. מקנר יצא חוצץ להלחם בתוקף באבסורדים כגון כאלה, שאך סירבלו וגרעו מכוחו הלוחם של הצבא.

„ורכל בשל רופאי-שיניים...“

* „חילות“ — כאן במובן של אחד מסוגי-החיל (חיל-התותחנים, חיל-הרגלים, חיל-ההנדסה וכיו"ב), שהיה להם בצבא ארה"ב, עד קיץ 1942, ארגון מיוחד, עם „ראש-חיל“, „מועצת-החיל“ וכו', לדאגה לענייני המיוחדים וליכולתו המקצועית של אותו חיל. — המער.

וכשיחידות בלתי-דיביזיוניות כאלו עצמן אורגנו במסגרות עד לגודל של גדוד בלבד (תחת רגימנטים, ואף בריגדות, לפני כן). המסגרת הגדולה ביותר אתה גדולה די הצורך לשמש "יחידת השבון" עצמאית, ועם זאת גמישה וניידת למדי לגבי העברה מידיה ממקום למקום ולסיפוח זמני אל יחידות אחרות במהירות מכסימלית.

כך חדלו היחידות הבלתי-דיביזיוניות לשמש "עתודות" של הקורפוסים והארמיות ונעשו מעין עתודות למפקדת-הזירה, כי גם במסגרת הקורפוס והארמיה היה מעתה מעמדן מעמד "נספחות" בלבד. אדרבה, הדיביזיה עצמה, שנצטמצמה מאוד ביחידות סיוע ואספקה "אורגניות", הפכה עתה להיות כאחת ה"עתודות" של מפקדת-הזירה — ולעתים אפילו של הפיקוד המרכזי עליון — שכן היא גופה היתה רק "מסופחת" אל מפקדת-קורפוס ומפקדת-ארמיה בהתאם לצרכים המידיים והישירים של אלה, ולא היתה שייכת להן אורגנית. שכן זוהי — ביסודה — המשמעות הארגונית, לא רק של הפעילות כוחות-משימה מיוחדים במקום פורמציות "סטנדרטיות" כגון קורפוסים (או ארמיות, כשגם להללו נקבעה מסגרת-שגרה, מעין "תקן"), אלא היה זה גם האופי החדש, שהוקנה עתה לקורפוסים (הארמיות) עצמם, שלא היו — בעצם — אלא מפקדות בעלות גייסות גספחים, העשויים להתחלף; ואלו הדיביזיות היות היות, בדומה ליחידות הבלתי-דיביזיוניות, אחד משני הסוגים של אלה הגייסות-ה"נספחים" ובני-ההתחלפות.

2. ניידות

אמ"כ עקרונות ארגון אלה נתקבלו על-ידי מיניסטריון המלחמה שנים מספר לפני פרוץ המלחמה, הוכיחה המציאות בעת-המלחמה, כי ביצועם לא היה עקבי. התגלה הפרדוקס "אשר אינו זר כל-עיקר להיסטוריה הצבאית", שיש וגייסות מאבדים כל כושר-ניידות דוקא בגלל ריבוי אמצעי-התובלה. הדיביזיה נתגלתה כגוף מסורבל ברכב ובכוח-אדם להחזקתו, עד כי אי-אפשר היה להעביר לבריטניה, באפריל 1943, 30 דיביזיות שנועדו לשם — בגלל נפח-האניות הענקי, שנדרש לכל דיביזיה. היה הכרח מידי לקצץ בכמות הרכב הדיביזיוני; ותוך כדי טפול בשאלה זו נחקרה הסוגיה כולה יסודית. אכן ראוי לעיין במהלך הדיונים על נושא זה.

לרגל הצעתה של מפקדת שירותי-האספקה *

למנות קציני-החזקת-רכב בפורמציות, כתב מקנר לגנרל סומרואל, מפקד שירותי האספקה: "הדחיפה לכינון "הדיביזיה המשולשת" ניתנה לפני 5 שנים (1936) כדי להפוך את ארגונה ל"סילוני יותר" (Streamlined) ולעשותה תכליתית יותר בקרב. מאז שידוד-אירגוני זה חלו בזה-אחרי-זה שינויים, המכונים כולם לחזור אל ארגונה המסורבל והבלתי-מעשי של הדיביזיה ה"מרובעת" הישנה. "הנני מרגיש, שמחובתי להתנגד לכל הצעה המגדילה את עצמת השירותים, אם רצוננו שהדיביזיה תהיה בת-תכלית קרבית".

ראוי לחזור ולהזכיר פה, את אחת מהגדרותיו של לידל-הרט. בציינו, כי הניידות היא הקובעת את גודלה היעיל של פורמטה-לוחמת, הוסיף והטעים, — כי ישנו גבול, המוגדר ע"י התנאי של תכונת-הניידות, ל"גודלה המשקי" (Economic size) של כל פורמציה. כוחו התכליתי של צבא פוסק מגדול, ברגע שסירבולו מתחיל גורע מכושר-הניידות, אלא אם כן הוא מועסק בהגנה פסיבית על קוים מבוצרים. וגם רכב, עלול להיות אותו גורם-מסורבל עצמו, השולל מהצבא את ניידותו. השימוש הטקטי העיקרי ברכב מתבטא בהחשת אספקה ליחידה העומדת בקרב, ולא בהסעת היחידה בשדה-הקרב. בענין זה נקט מקנר בעקרון של "אישה-הרכבות", כלומר: לדעתו כלי-הרכב חייבים להמצא במחזור, ואין להשתמש בהם להחסנת אספקה. באפריל 1942 רשם לקציני מטהו:

"הקצבת הרכב הנוכחית מופרזת, מכיון שהקצאתו מכוונת עתה לשאת עם הרגימנט אספקה המחושבת ליום אחד של קרב פעיל. נוהג זה מסתכם בבזבז חמור של תובלה. אין ספק כי יש לאפשר שפע של אספקת תחמושת, מכיון שהאש היא השלטת בשדה הקרב. אולם מלאי של תחמושת — או אף של כל אספקה אחרת — נתון למעשה ביכולת ההובלה של הרכב שנועד להבטיחו... מבלי להכנס לפרטים אפשר לאמר באורח-כללי, שהמספר הדרוש של מכוניות בנות 2½ טונות הוא 1/12 מטונות-המלאי הנדרש. כלל זה מתבסס על החישוב הבא:

"מרחק ההובלה, בכיוון אחד, בין הרגימנט לנקודת-ההשברה של הארמיה — 30 מיל (50 ק"מ) — (המער).

הזמן המוקצב להובלה — 20 שעות (הלילה שלפני הקרב, ובמשך הקרב עצמו).

נקודות-העירום נמצאות בסמוך לעמדות-הקרב,

* שפיקודו כונה אח"כ — "פיקוד כוחות-השירות". — המער.

ומהן נעשית האספקה ליחידות באמצעות רכב זחלי או זחלי-למחצה...

...בעוד שלא כלי-הנשק כולם מופעלים במשך כל מהלכו של הקרב, אי-אפשר לשער מראש אילו כלים יופעלו; לכן הכרחי לספק תחמושת לכל הכלים, לפי חישובי הצריכה המכסימלית לכל כלי וכלי. הואיל ואי-אפשר לחזות מראש את משך הקרב... ועל מנת להיות קרובים לבטחון, צריך שאספקת התחמושת המחושבת תהיה פי עשרה ממכסימום הצריכה בשעה אחת. אין ספק, כי חישוב זה מניח שפע של תחמושת — אפילו, בזבז תחמושת.

בהמשך המכתב בא חישוב מפורט, הקובע — כי שלישי התחמושת הדרושה לגדוד ליום-קרב, כנ"ל ניתן לשאתו ברכב הגדודי, ואלו שני השלישים הנותרים ניתנים להובלה מנקודות-ההשברה זמן קצר לפני הקרב ובמהלכו ע"י רכב-הגדוד הרגימנט. גנרל מקניר חישב, כי אפשר היה לחסוך 25 מכוניות-משא מההקצאה הנהוגה לרגימנט-רגלים.

בענין קיצוץ הרכב מענין מכתבו של גנרל מרשל למקניר, מיום 28 בספטמבר, 1942, המעלה שוב את בעיית החסכון ברכב:

„זה שנה ויותר, שסבור אני כי כמויות הרכב הדיביזיוני שבידינו — יש בהן משום בזבז. יש בהם יותר משום ביטוי לתביעתו של מפקד-דיביזיה מאשר בטוי לפתרונה של הבעיה על בסיס הצרכים הכוללים. בעצם, הייתי יכול לומר, כי אם ניתן לכל מפקד-זירה את אשר הוא מבקש — נוכל לקיים רק זירת-מבצעים אחת ונצטרך לפנות את כל האחרות מחמת חוסר אמצעים“.

בתשובתו ענה מקניר כי „סיבת ההפרזה המצערת ברכב געוזה בראשי החילות והשירותים, שתביעותיהם מרובות ואופקיהם צרים; במפקדים-בשדה, החותרים להפוך את יחידותיהם לגופים „נושאי-עצמם“ יתר-על-המידה, ובמשרד-המלחמה ותרן מדי, אין טעם להטיף עכשיו לאותם הגורמים עצמם, שהביי-או למצב הנוכחי. הפתרון ימצא ע"י מינוי איש, מ„אנשי-הלאו“ או ועדת אנשים כאלה, שיוסמכו לבדוק מחדש את הקצבות הרכב ולקצץ בהן“.

אחת התוצאות המרות ביותר של נטייה זו לנפח את יחידות-השדה היתה — פרט לסירבול היחידות עצמן, — חוסר-יכולת להשתמש בכלל בכוחות היבשה; כי לצורך העברתן לאירופה נדרש, כנזכר לעיל, נפח אניות גדול מזה שהיה מצוי. דבר זה הייב דחית מועד הפלישה לאירופה; וכתחליף לכך הוחלט על פתיחת מלחמת-התנופה האוירית. זה מצד

שני, דרשה תוספת תקציב וכוח-אדם לחיל-האויר; ומספר הדיביזיות בצבא קוצץ ב-14.

קיצוץ זה, אולי יותר מכל מאורע אחר, הוכיח את ההכרח בהגשמה מלאה של רעיונות מקניר. קיצוץ זה חייב, שכל דיביזיה מאלו שנותרו תהיה בעלת כושר-קרב מכסימלי; דבר זה ניתן להשיגו ע"י שחרורה הנוסף מהעומס המנהלתי ושליית „עצמאר-תה“ הטקטית.

אכן, כל-כמה שלא יראה הדבר פרדוקסאלי — עצמאות טקטית של יחידה ועצמתה הטקטית אינן עומדות ביחס ישר.

ב. צורות ארגון

1. ארגון המכוון להקמת צוותת-קרב.

נקל לשער את הרגשתם של קציני מפקדת כוחות-הקרקע, כשנתברר עד כמה מסורבל ובלתי-נייד היה מבנה הדיביזיות. מחליפת-המכתבים, המובאת לעיל, אפשר להבין שמקניר כיון עצמו לבצע תיקונים רדי-קליים במבנה היחידות. משהגיעה מפקדתו של מקניר למסקנה, שיש הכרח בקיצוצים מרחיקי-לכת לא ראתה ברירה לעצמה אלא לבצעם לאור התפיסה העקרונית של מקניר, כפי שהוסברה לעיל. מבנה חסכוני, אין פירושו להסתפק במה שיש — אלא למצות את המכסימום מתוך היש; לא קיצוץ במשימות כוחות-הצבא, כי אם הגדלת היעילות. ע"י הקטנת היחידות קינה מקניר לארגן ולשלוח לזירות-המלחמה מספר גדול ככל האפשר של יחידות-קרב. הוא האמין, כי מספר גדול יותר של יחידות מוקטנות מבטיח כוח-לחימה רב יותר מזה של מספר קטן יותר של יחידות דות מוגברות. הוא מצא, כי יש לו לחסכון שני גילויים תאומים: הקוית-כוחות * מצד אחד, וה„סילון“ ** מצד שני.

איש לא התנגד לעקרון הריכוז, אך רבו חילוקי הדעות לגבי הפרטים. הנושאים המסעירים ביותר היו: יחידות הטנקים, משחיתת-הטנקים ותותחי נ"מ. כל אלה הנם כלי-נשק ניידים, וניתנים במאוד לריכוז מהיר ופיצול מהיר. עם זאת, השימוש בהם לא תמיד שוה היה בכל המקומות. בתנאי שטח מסוימים אין ערך לטנקים, ואלו באחרים הם חיוניים ביותר. תותחי חים נ"מ, חיוניותם רבה בחזיתות שבהם יש לאויב עליונות באויר, אשר ליחידות משחיתת-הטנקים, ניצוץ-לם היעיל הוא נגד התקפות-שריון מרוכזות, שכן

* Pooling
** Streamlining

התקפות־שריון מצומצמות הנן ענין לנשק הנ"ט. האורגני של יחידות־השדה. השאלה היתה, הרצוי להקים פיקוד מרכזי לכלי נשק אלה, שיוכל תמיד לרכזם במקומות ובזמנים שבהם ינוצלו תכונותיהם ביעילות הגדולה ביותר — או אולי רצוי יותר לפצל כלי נשק אלה בין יחידות־השדה. מקנר החליט, כי נכון יותר לענות בחיוב על החלק הראשון של השאלה, ובשליה על הסיפא שלה.

לפיכך, לא הוקצו כלים אלה לדיביזיות באופן אורגני, אלא אורגנו בגדודים עצמאיים, בהתאם לעקרון שהוסבר לעיל, והיו מיועדים להספח לדיביזיות־הלוחמות בהתאם לצרכי הזמן והמצב.

ויכוח גדול וממושך עוררה שאלת הטנקים. לאחר נצחונות הגרמנים בצרפת וברוסיה היו הכל נתונים ב"פסיכוזה של טנקים". מקנר הטעים כל העת, שאין לשכוח, כי יסודה של מלחמת־הבזק אינו השריון אלא הניידות. באופן טבעי, איפוא, המשיך וטען, כי השימוש הנכון בטנק יהיה נגד מטרות "רכות" (בראש וראשונה — מעטות שריון), שאין בהם כדי לפגוע בו קשה ולשלול את ניידותו. לפיכך לא יחס תפקיד מכריע לטנק ביחידות־רגלים (יש לזכור, כי בתקופה זו טרם דובר על הטנק כעל נשק דו־תכליתי; שהרי ברור כי שעה שיש מחסור בטנקים אין לחשוב עליהם כעל בסיסי־אש). הוא סבר, שכאשר דיביזיות־רגלים תותקף ע"י ריכוז טנקים גדול, תוחש אליה תגבורת של משחית־טנקים ממקוה־הכוחות שימצא בדרג הגבוהה יותר.

א. הנסיון הראה שהתקפות־אוויר או הסתע־רויות־טנקים, תערכנה בריכוזים כל־כך גדולים, שגם הדיביזיה המצוידת ביותר בנשק נ"מ, ונ"ט, לא תוכל לעמוד בהן לבדה ותהא זוייבת להעזר ביחידות משחית־טנקים ותותחנים נ"מ. לכן, תוספת גונדות של כלי־נשק אלה לכל רגימנט לא תמנע את הצורך בריכוזים מיוחדים, בדרגים הגבוהים, — אלא רק תספיל את יכולת ריכוזם היעיל. ב. העמסת הדיביזיה בכלים הגנתיים, שכל תפקידם הוא "נגד", היתה למורת רוחו של מקנר, שרצה לראות בדיביזיה יחידה תוקפנית וקלת תנועה. הוא שאף לעודד את התוקפנות, הטקטית והפסיכולוגית, ולהמנע מהפרשת כוחות ואמצעים לייצור כלים שהם הגנתיים בלבד.

בראש המתנגדים למקנר עמד גנרל דורס, שהיה אז ראש חיל־השריון. הוא טען, כי סיפוחים ארעיים של יחידות היצונית לדיביזיה מביא לידי רפיון האימון המשולב, דבר העלול לגרום רפיון־שיתוף בצות־הקרב של היחידות השונות, ולכן אינו משיג לא את אחדות ההנהגה ולא את החסכון בכוח, שהם המטרה העיקרית. במכתבו לגנרל מרשל, מנובמבר 1942, כתב: "חסכון בכוח לא יושג ע"י ריכוז מספר רב של יחידות ברזרבה כללית, אשר בהן תקבלנה אימון יחידתי מקצועי נפרד ותדענה מעט מאוד על היחידות, שאתן שומה יהיה עליהן לשתף פעולה בקרב. מוטב לעשותן חלק אורגני של הדיביזיה או הקורפוס, אפילו עד כדי נשיאת סמל־השרוול של

כיצד משתפים את קהל אנשי־הצבא בדאגת השימוש התכליתי בכוח־האדם

בירחון החילות הטריטוריאליים (מעין "עתודה" מיליציונית) של בריטניה מינואר 1951 — נתפרסמה הודעה בזו הלשון:

... כמה אנשים מאחורי קו־החזית?

נושא חשוב נקבע לתחרות־המאמרים לשם קבלת "פרס ברטרנד סטיוארט" ל־1951, לאמור:

"מה אחוז החיילים שצריך לשמש את הצבא שבחזית?"

נתינים בריטיים ששירתו או עודם משרתים בצבא ה. מ. כקצינים או ב.ד.א., זכאים להשתתף בתחרות לקבלת הפרס השנתי בשיעור 80 לירות. היום האחרון הוא 22.6.51, והמאמר צריך לדון בנושא הבא: הואיל והציוד החדש נעשה יותר ויותר מורכב, נמצא שדרוש פרסונל מקצועי רב יותר לטפל בו. כתוצאה מכך מסתרבל, איפוא, והולך הצבא שבקו השני והשלישי, ואלו ייחדת־הקרב מצטמקת בכושרה הקרבי ומתקפחת בכושרה לטפל בציודה היא. דון בענין זה וחוה את דעתך בדבר החלוקה הנאותה יותר של כוח האדם בין יחידות־קרב ויחידות־שירות, שיש לקיימה לעת מלחמה..."

אותה פורמציה. אם הן תהינה דרושות במקום אחר במקרה דחוף, אפשר יהיה להפרידן מיד מעל הפרומ־ציה שאליה הן משויכות, ולספחן למקום הדרוש. חסכון בכוח ופיקוד אחיד אינם ניתנים להפרדה. חזקה

בשנות 1942-43 הושמעו דרישות חזקות לצירוף אורגני של יחידות משחית־טנקים ותותחני נ"מ. לדיביזיות, שתי הסבות העיקריות שהניעו את מקנר להתנגד לדרישות אלו, היו:

עליך שתשיג מעט-מצער משניהם שעה שמעניקים לך ברגע האחרון שפע יחידות-נספחות. רוח-צות באה רק עם ההתנסות". בשנת 1943, לאחר ביקור בצפון-אפריקה, הציע דורס כי אלמנטים של יחידות נ.מ. ומשחית-טנקים יוכללו אורגנית לא רק בדי-ביזיה אלא גם ברגימנטים וגדודים.

מקנר גדרש לחוות את דעתו על טענותיו של דורס; ובתזכיר מפברואר 1943 כתב: "גנרל דורס מעלה את בעית הצירוף האורגני של יחידות נ.מ. ומשחית-טנקים. באותה מידה עצמה של הגיון ודי-בור-אל-הענין יכול היה להעלות בעיות דומות בענין גדודי הטנקים של הפיקוד העליון, יחידות הגנה על בסיס-אוויר, ויחידות הגנה על מוצבי-פיקוד ושיירות-אספקה.

כל הענינים האלה כרוכים בשאלה הבסיסית: האם אנו בונים צבא תוקפני או צבא הגנתי, — האם נשקיע את נכסינו הצאיים בביטחון-עד-לפרט-האחרון, או ביסודות, הניתנים לשי-מוש לשם הנחלת תבוסה לכוחותיו המזוינים של האויב". עם שציין, כי מילוי הצעותיו של גנרל דורס ידרוש 24,000 מכ"י נ.ט. מקליבר 0,50, ו-7200 תותחי נ.ט. בני 75 מ"מ, נוסף על ההקצאה הקיימת, הוסיף: "כוח-האדם ואפשרויות הייצור שלנו נתונים לניצול הרבה יותר מרעיל".

* ההדגשות אינן מופיעות במקור. — מ.מ.

"לאחר שנחליט על הסך הכולל של מקורות-היכולת, שיוקצב ליסודות הגנתיים אלה, תעלה השא-לה הנוספת — האם סך-הכל זה יפוזר טיפין-טיפין בכל יחידות הצבא או יאורגן בגושים ניידים, הניתנים לריכוז בנקודה המכרעת, בהתאם לעקרון החסכון-בכוח. גנרל דורס וקבוצתו ברור שהנם פורים מובהקים, ואלו אני נוקט עמדה הפוכה, בהאמיני כי ריכוז בר-תחבולה של כוחות במקום החיוני — הוא עיקר ראשון בטקטיקה". מיניסטריון המלחמה קיבל את דעתו של מקנר.

כאמור, תופעה תאומה למקוה-הכוחות היא ה"סילון". גישה עקבית בשאלת מקוה-הכוחות חייבת היתה להביא לידי "סילון" רדיקלי בהרכב היחידות. דבר זה בוצע ע"י "ועדה לקיצוצים", שהיתה מורכבת מ"אנשי לאו" ותפקידה המוגדר היה לקצץ את הרכב ביחידות ב-20%, ואת כוח האדם שבהן — ב-15%, ובלבד שלא יוקטן כוח-הלחימה של היחידות ובלי שייגרמו שינויים בהלכת הפעלתן הטקטית.

הדבר בוצע בהצלחה. אחוז שמשי הקצינים קוצץ, לנהגים הוקצו תפקידים נוספים כעוזרים-לטב"חים (בכל מקום שהדבר היה אפשרי) ואלו העוזרים לטבחים נעלמו שם מהתקן. אוהלים נלקחו ממפקדות של פלוגות; כסאות, שולחנות וארונות-ברזל לא ניתנו עוד למפקדות מתחת לדרג הדיביזיה. שעונים לא חולקו לקצינים, רכב הוקצב למצבה מסוימת-בלבד של אנשים וציוד — ולא נותרה רזרב-רכב ביחידה. רכב לתחמושת ניתן רק בכמות שנדרשה להבאת התחמושת מנקודות-ההשברה של הדרג הגבוה יותר.

ה ע ר ו ת י ו ש ל ע י י ן

מתתיהו פלד. זהו, לדעתי, מאמר מצוי, מאלף מאוד בתוכו, נו, ויש ענין רב באופן הצגת הבעיות בו. ברם, אם כל סגולותיו, נדמה לי שלעתים הנו בקורתי פחות מדי; ויש ומתגלה בו כביכול נטיה לקבל את הדברים שבספר המצוטט יתר על המידה "כתורת משה מסיני" (הגם שאופן הרצאת הדברים אינו מזהה במפורש את בעל-המאמר עם הדעות שהוא מביאן בשם אומרו).

במיוחד חסרה, לדעתי, השואה — בין התיאור-ליה, אשר אותה פיתח הגנ. מקנר, לבין הפרקטיקה של הצבא האמריקאי במציאות הנהלת המלחמה. באותו חלק של המאמר, למשל, המתאר את הנטיה ל"בנין אימ-פריות" ולצבירה מופרזת של שירותי-לואי שונים, על חשבון ה"מלאי" הכללי של כוח-האדם ואפשרויות

מערכת "מערכות" מעונינת, כמובן, בכך כי מאמרו של מ. פלד ישמש נקודת-מוצא לבירור מושגים בשאלות-יסוד של ארגון גייסות לקרב, והיא תשמח לפרסם דברי-השלמה ודברי-ההשגה בעקבות המאמר. עם זאת, לאחר שאחד מאלה אשר יד להם ב"מערכות", ואשר נזדמן לו לעיין במאמר, לפני שנמסר לדפוס, נתעורר והעיר במכתב מספר הערות — נאחזת המערכת בהז-דמנות זו, ומקצה להערותיו אלו מקום בצד המאמר גופא, בתקוה שישמשו התחלה לבירור הרצוי בחוברות הבאות של הירחון.

...הרשונא לי להביא אי-אלו הערות בענין מאמרו של